

Govor zagovornika načela enakosti Mihe Lobnika na slavnostnem dogodku ob 10. obletnici delovanja Zagovornika načela enakosti

Ljubljana, 14. maja 2026

Spoštovana predsednica Republike Slovenije dr. Nataša Pirc Musar,

spoštovani predsednik ustavnega sodišča dr. Rok Čeferin in predsednik Vrhovnega sodišča dr. Damjan Orož,

spoštovana prvi predsednik Republike Slovenije g. Milan Kučan in bivši predsednik republike dr. Danilo Türk,

spoštovana varuhinja človekovih pravic, draga Simona, dr. Simona Drenik Bavdek,

spoštovana predsednica Računskega sodišča Jana Ahčin,

spoštovani ministri,

spoštovani poslanci in poslanke državnega zbora, državne svetnice in državni svetniki,

spoštovani poslanec Evropskega parlamenta,

spoštovana vodja predstavništva Evropske komisije v Sloveniji dr. Jerneja Jug Jerše in spoštovani vsi prisotni veleposlaniki,

spoštovani predstavniki mnogih nevladnih organizacij, civilne družbe, akademiki,

dragi gostje in gosti,

dragi pevski zbor,

drage sodelavke, nekdanje in nekdanji, dragi sodelavci,

dobrodošli! Hvala, ker ste danes tukaj z nami.

To, kar sem mislil danes povedati, bom začel z zgodbo. Zjutraj, ko sem se odpravil od doma, sem pri dvigalu naletel na gospo, ki se je s hojico prebijala v dvigalo. Ko se je obrnila proti izhodnim vratom, se mi je opravičila, da mi kaže hrbet. Potem pa sem se opravičil jaz, ker bi se pravzaprav lahko postavil bolj pred njo. In pripovedovati mi je začela, kako veliko ji pomeni, da ima ta blok, v katerem živi, tudi klančino, ker sedaj gre zaradi nje lahko samostojno, sama s pomočjo hojice v trgovino. In ko se počuti tako ujeto v stanovanju, ji to ogromno pomeni. Zato sem jo z razumevanjem poslušal in mislim, da je to opazila in mi začela pripovedovati več o sebi. O vrtoglavici, ki jo doživlja, in o razlogih za njeno šibkost. In začutil sem, da jo moram poslušati. V mislih sem imel sicer današnji dan. Veliko priprav, mudilo se mi je po opravkih. Ampak zadržal in zdržal sem z njo, čeprav se mi je načrt že zjutraj podrl.

Ko sva se poslovila, pa me je dohitel drug sosed iz bloka. In me vprašal: »Zakaj ste pa tako dobre volje?« Pa sem rekel: »Delat grem.« »Kaj pa delate?«, je zanimalo starejšega gospoda pri sedemdesetih. »Delam pri Zagovorniku načela enakosti,« sem mu povedal in kot velikokrat zadnjih deset let: »Kaj pa je to?« »Ukvarjamo se z diskriminacijo, z enakimi možnostmi, enakimi pravicami in enako obravnavo.« »Aha, to so enake pravice moških in žensk,« je rekel in hitro zagrabil, »socialno stanje pa starost?« Sem rekel: »Ja, točno to.« »Fajn. Ampak ali se bo to delalo še tudi pod novo

vlado?» Takrat sem imel občutek, da bi najraje zamenjal temo. »Bo, bo,« sem rekel, »Kaj pa vi delate?« »Švaser sem. In tudi mi imamo veliko težav zadnje čase.« »No,« sem nadaljeval, »vidite, oba delava z lučjo. Vi z njo varite, jaz pa skušam osvetljevati neke ranljive dele družbe, ki niso vidni, in zato lahko postanejo vidni.« Zasmejal se je in rekel: »Se pa vidi, da delate z besedami. Srečno!«

Ker sem zamujal, sem poklical taksi in taksist, ko sem se usedel in sva se zapeljala čez Ljubljano, je rekel: »Oprostite, nekaj bi vas rad vprašal. Sem rekel: »Ja, prosim.« »Moj prijatelj je dobil otroka zadnjič in od veselja skočil v Ljubljano. In to smo delali kot mulci. On je pa zdaj dobil kazen od policije. A se vam zdi to pravično?« Takrat se mi je zazdelo, da bo danes en res poseben dan. To se je zgodilo danes zjutraj. Sem rekel: »Ne, to pa res ne. Ampak dostikrat so stvari zelo komplicirane.«

V teh treh jutranjih sličicah se je zgodilo marsikaj, kar spremlja moje delo zagovornika načela enakosti zadnjih 10 let. Stik z bolečino ljudi, zavedanje in tudi občutek, da se ljudem godi krivica, ki jim jo povzroča družba in družbeni sistem. In naj nadaljujem v tej smeri s poskusom, da tudi tukaj povem, kaj pod imenom Zagovornik načela enakosti v Sloveniji delamo zadnjih 10 let.

Kadar nekaj osvetlimo, se je izkazalo, da je to potem dobro naslikati in pokazati drugim. Namreč dobra slika lahko ljudi premakne. Se pa zgodi dvoje. Nekdo reče, da je to samo subjektivno, da je to tako videl samo slikar. Medtem pa fotografi objektivno posnamejo, kar vidijo. In takšni naj bi bili in so tudi naši postopki ugotavljanja diskriminacije.

In ko me je zadnjič tudi moj zobozdravnik spraševal, kaj pravzaprav delam, sem mu rekel: »Tako kot vi z ogledalcem v zobeh iščete škrbine – razpoke, kot je rekla predsednica –, tudi jaz skušam v družbi z ogledalcem pokazati tiste boleče dele.« Dostikrat poskušamo s temi zrcali tisto, kar vidimo, pokazati drugim. Skušamo tudi najti izvor bolečine, da bi odpravili. Slika torej premika in če je slika dobra, če je prava, ljudje reagirajo in stvari se spreminjajo.

In če pokazati na fotografiji pomeni ugotavljati diskriminacijo, pokazati, da se je zgodila človeku na papirju, pa so z ogledali večji problemi. Ogledalo je lahko majhno, lahko je pa veliko, lahko je popačeno, lahko je umazano. Z ogledali so težave. Namreč, ali zmoremo to svetlo luč, ki pokaže, kakšna je družba v resnici? Ali zmoremo z ostrim ogledalom pokazati vsakokratni oblasti, kar ji gre? Ali zmoremo zdržati sliko stanja v številkah, ko jih enkrat odčitamo? Ali zmoremo dobre, boljše predloge za reševanje problemov? In ali zmoremo spremembo odnosa v sebi do različnih, do drugačnih ljudi? Mačeha kot pri Sneguljčici je država, ki skriva ali razbija ogledala, kadar ta pokažejo, česar noče videti.

In neodvisne institucije, kot so Varuh človekovih pravic, Računsko sodišče, Komisija za preprečevanje korupcije, Informacijska pooblaščenka in Zagovornik načela enakosti, to so naša ogledala. Mačeha je vlada, če za sliko, ki jo kažemo, krivi in razbija ogledala. Mi pa verjamemo v moč slike, da spreminja. Mi pa verjamemo v moč govora o krivicah in položaju ranljivih skupin, da jim bolečino olajša. Ker vemo, da je to tisto, kar družbo spreminja, da to svet spreminja na bolje. In to je to. To je to, kar pri zagovorniku načela enakosti počnemo zadnjih deset let.

Smo se že na začetku sprli z vlado. »Eno tako majhno ogledalce, tako zobozdravniško, bi mi imeli,« so mi rekli. »Drobno, prosim. Morda kozmetično, za v torbico. Zagovornik in trije ljudje.« Ne. Na to nisem pristal. Ni bilo lahko, ampak na to tudi danes ne pristajam. Nemoč ljudi, ki jim skušamo pomagati, in njihove bolečine so zelo velike. In to nas žene, da se že deset let borimo za njih, ampak tudi za pogoje za dobro delo. Zato smo zavrnili, da daš instituciji nalogo, da daš ljudem obljubo in upanje na pomoč, ne daš ji pa virov in strokovnjakov, da to pomoč izvajajo. To je nepošteno in to zavračamo vsak dan in kljub temu delamo naprej.

In nauk? Če je bilo težko prevesti evropske direktive – več kot deset let je trajalo, da smo jih implementirali leta 2016 v slovensko zakonodajo –, potem si lahko mislite, kako težko je bilo izvajati to prakso.

Ampak naše delo je dolgotrajno, je sistematično. To je edina pot za izboljšanje položaja ranljivih skupin v družbi ni bližnjic, ne levih ne desnih. In na vprašanje, ali kot družba prenesemo vse to, kadar ne gre lahko – naj spomnim, da četrtnina javnega prostora še ni prilagojena gibalno oviranim in le 15 odstotkov romskih otrok na Dolenjskem končal osnovno šolo – torej, če gre z besedami težko, bo šlo še težje z dejanji in še več samo besed ne bo pomagalo. Treba bo delovati drugače. Ja, mi pri Zagovorniku načela enakosti verjamemo, da kot družba v Sloveniji to zmoremo, ker smo vedno bili in bomo ostali solidarna družba.

In tukaj ponavljam, kar sem v teh desetih letih velikokrat rekel: institucije niso za to, da se odključa kljukica v Bruslju, ampak da zares služijo ljudem. In oblasti, takšne in drugačne, lepih besed ter opuščeni dejanj, smo se naučili gledati pod površino. Bistvo je očem nevidno, je rekla lisica Malemu princu. Zato moramo vsi zagovorniki načela enakosti – tukaj med vami vas je danes veliko, ki lahko zelo dobro, odlično opravljate to delo, tudi naprej – moramo pa gledati s srcem. Ne samo s papirjem, zakonom, ne le svetlobo, ki osvetli torej, ne le ogledala, ki pokažejo skrite kote, ne le slike in fotografije življenj, ki jih ljudje živijo, ne samo priporočila in postopke. Ljudje potrebujejo tudi in predvsem, da jim nekdo iskreno prisluhne, ko jih boli, jim ponudi podporo in ponudi pomoč.

Hvala vsem, ker ste, tako kot mi, zagovorniki načela enakosti – enakih pravic, enake obravnave, enakih možnosti –, ker skupaj verjamemo v človekove pravice še naprej. Verjamemo tudi, da bomo kot družba zmogli, počasi, vztrajno, naprej. Hvala vam.